TARTIŞMALI İLMÎ TOPLANTILAR DİZİSİ - 30

KUR'ÂN KURSLARINDA EĞİTİM, ÖĞRETİM ve VERİMLİLİK

Prof. Dr. Cahit BALTACI
Doç. Dr. Zeki ARSLANTÜRK
Dr. A. Hümeyra ARSLANTÜRK
Doç. Dr. H. Mahmut ÇAMDİBİ
Şükrü ÖZTÜRK
Prof. Dr. Ziya KAZICI
Yrd. Doç. Dr. Emin IŞIK
Doç. Dr. Emin AY
Doç. Dr. M. Faruk BAYRAKTAR
Dr. Vahdettin AKGÜN

İstanbul - 2000

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE KUR'AN KURSLARININ YERİ

Prof. Dr. Cahit BALTACI
M.Ü. İlahiyat Fakültesi
Öğretim Üyesi

İnsan için din, fıtrî bir ihtiyaçtır. Bu sebeble tarih boyunca Âdemoğlu bu ihtiyacı karşılamaya çalışmıştır. İslâm dini, bu ihtiyacı karşılayan en tabiî bir dindir. O halde müslümanlar çocuklarına dinlerini nasıl öğretmelidirler?

İslâm dini, insanın fıtratına uygun bir din olduğuna göre, onun eğitimi de, insanın ana karnında yaratılmasıyla başlar. Ananın bünyesinde gelişen bu yeni varlığın onun morfolojik yapısıyla yakın alâkası, din eğitiminin bu seviyede başlatılması gereğini ortaya koymaktadır. Din eğitiminin çocukluk devresinde verilmesinin zararlı olacağı iddiası, bu iddiayı ortaya atanlar tarafından dinin bir korku unsuru olarak algılanmasından kaynaklanan ve ilmî bir değeri bulunmayan iddiadır. Oysa din, korku olmayıp bizâtihî yaratana ve yaratılmışlara yönelen bir sevgidir. Yaratandan korkma keyfiyetini de, onun azabından çok, sevgi ve merhametinin kuldan uzaklaşma endişesi olarak algılamanın dinin özüne daha uygun olacağı şuurundan kaynaklanmaktadır. Binâenaleyh bu şuur, çocuğa onda "ben" kavramının ortaya çıkmaya başladığı devirden itibaren verilmeye başlamalıdır.

İslâm tarihi boyunca din eğitiminde Kur'ân eğitimi, hep ön sırada yer almıştır. İlk vahyin insanlara"tilavet"le başladığını "tertil" ile geliştiğini ve "kıraat" ilimleriyle Kur'ân okumanın İslâm tarihinde en önce teşekkül eden ilmî disiplinlerden biri olduğu bilinmektedir. İslâm eğitiminde ilk sırada yer alan bu disiplinin her devirde yerini koruması, bize bu eğitimi veren müesseselerin İslâm eğitimindeki önemini anlatmaktadır. Bu sebeple Medine'de-

ki *"Mehremetü'bni Nevfel Kur'ân Okulu"* İslâm eğitiminde ortaya çıkan ilk mektebimizdir.

İslâm'ın ilk devrinden beri temel eğitimin ilk kademesi olarak ortaya çıkan ve tarih boyunca çeşitli isimler alarak günümüze kadar gelen Kur'ân kursları, Türk eğitiminin temel okullarından birisidir. Vakıa 1924'ten sonra bu okullar yanlış bir anlayışla okulluk vasfını kaybederek birer kurs haline getirilmişlerse de, aslında eğitim tarihimiz içinde önemli medreselerimizden birisi olarak varlığını sürdürmüşlerdir. Sıbyan mekteplerinin ortaya çıkışıyla, yüzünden Kur'ân okumayı öğretmek vazifesinin bu müesseselere verilmesiyle hâfızlık ve Kur'ân ilimlerinin tahsil edildiği birer ihtisas medresesi haline gelen Dâru'l-Kurrâlar, Eyyûbîler devrinde Dârru'l-Kur'ân, Selçuklular döneminde Dâru'l-Huffâz ve Osmanlılar dönemimizde Dâru'l-Kurrâ adıyla irfan hayatımıza hizmet etmişlerdir.

1924'te medreselerin kapatılmasıyla, ihtisas medresesi olan Dâru'l-Kurrâlar da kapatılmış oldu. Ancak bundan sonra medreselerin yerine ilkokula dayalı 4 yıllık İmam-Hatip Mektepleri açıldığı halde Dâru'l-Kurrâların mektep olmaktan çıkarılarak birer kurs şeklinde varlığını sürdürmeye çalıştığı görülmektedir. 2 Nisan 1341 (1925)'te 50 milletvekilinin verdiği bir takrirle "Hafız-ı Kur'ân yetiştirmek üzere 10 kişi için 50 bin liralık tahsisat konulması" kabul edilmiştir. 1928'deki harf inkılâbıyla Arap harfleriyle Türkçe yazmanın yasaklanmasıyla 1929'da mevcut Kur'ân kursları da kapatılmış, bundan bir sene sonra 10.12.1930'da *"12 yaşından küçüklere hiçbir şey öğretilmemek, 12 yaşından büyüklere ise sadece Kur'ân-ı Kerim ve namaz sûre ve duâlarını –sıkı kontrollar altında– öğretebilmeleri için bazı hocaefendilere izin verildi".* 1932'lerde bütün Türkiye'de resmen 9 kurs ve dokuz öğreticinin bulunduğu bilinmektedir. Diyanet İşleri Reisi Rifat Börekçi'nin gayretiyle bu sayının 1934'te 19'a yükseldiğini, 1935'te 15'e düştüğünü, 1940'ta 38'e yükseldiğini, ertesi sene tekrar 15'e düştüğünü, 1949'da halkın baskısıyla sayının 122'ye yükseldiğini, 1950'den sonra da sayının hızla yükseldiğini görmekteyiz.

Hz. Peygamber devrinden beri müslümanlar için temel eğitim müesseselerinin başında yer alan Kur'ân öğretim müesseselerinin Türkiye'de Tevhid-i Tedrisat Kanunu bahane edilerek önce bir kurs haline getirilmesi, sonra bu kursların da kapatılmasındaki yanlışlığı bugün daha iyi anlamaktayız. Oysa Tevhid-i Tedrisat

Kanunu, hem İlahiyat Fakülteleri, hem İmam-Hatip Mektepleri ve hem de Kur'ân Öğretim Mekteplerinin açılmasını öngörmektedir.

Zira ilgili kanunun 4. maddesinde *"Maarif Vekaleti yüksek diniyat mütehassısları yetiştirmek üzere Dâru'l-Fünûn'da bir İlahiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hidemât-ı diniyyenin îfası vazifesi ile mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler küşat edecektir"* denilmektedir. O günün maarif vekaleti, İlahiyat Fakültesi ile İmam-Hatip Mektebi'ni açarken hidemât-ı diniyyenin bir diğer çeşidi olan müezzinler için ayrı bir mektep açmayı niçin düşünmemiştir? Müezzinlik hidemât-ı diniyyeden sayılmamış mıdır? Vâkıa Türkiye'nin bu fetret devrinde camilere besmele çekebilen vatandaşların müezzin tayin edildikleri bilinmektedir.

1950'den sonraki gelişmeler Kur'ân kurslarının, kurs adı altında da olsa Türk eğitimi içindeki yerini almaya çalıştığını görmekteyiz. 1965'te çıkarılan 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'a göre çıkarılan Kur'ân Kursları Yönetmeliği, bu yönetmeliğe 1982 sayılı kanunla getirilen değişiklik, 17 Ekim 1971 tarihli Kur'ân kursları Yönetmeliği ve 16 Kasım 1990 tarih ve 20697 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'ân kursları Yönetmeliği ve 27 Kasım 1990 tarihli ve 20708 sayılı Resmî Gazete'de yürürlüğe giren değişikliklerle başkanlıkça hazırlanan "Diyanet İşleri Başkanlığı Yurtdışı Teşkilâtı Kur'ân-ı Kerim ve Dinî Bilgiler Kursları Yönergesi ve Müfredatı programı bu sahadaki çabaları göstermektedir. Bu çabalar neticesinde başlangıçtan beri programda yer alan Kur'ân-ı Kerim, İtikad, İbadet, Siyer ve Ahlâk derslerine daha sonraki değişikliklerle seçmeli derslerin ilave edilmesi gerçekten bu kursların İmam-Hatip Liselerine yakınlaşmak sûretiyle mektepleşme gayretleri olarak değerlendirilebilirler.

Bilindiği gibi müslümanların kitabı Kur'ân-ı Kerim Arapça'dır. Her müslümanın da ibadetini doğru yapabilmesi için Kur'ân'ı okuyabilmesi ve en azından dilden de olsa bir kısmını ezbere bilmesi gerekir. İşte bu sebeple bütün dünya müslümanları arasında en yaygın eğitim Kur'ân eğitimidir. Ülkemizde de tek parti dönemindeki baskılar 1950'den sonra kalkınca Kur'ân kurslarındaki patlama bunun açık bir göstergesidir. Bu sebeple Kur'ân öğretiminin Türk Millî Eğitimi'nde gerektiği yere oturtulması halkımızın umûmî arzusudur.

Diğer taraftan Kur'ân-ı Kerim, müslümanların günlük hayatlarında onların kendisiyle iç içe yaşadıkları bir kitaptır. Her şeye besmele ile başlayan bir müslüman, bu alışkanlığını Kur'ân'dan öğrenmiştir. O halde bu kadar önemli bir kitabın okunmasını öğreten bir müessesenin kurs olmaktan çıkarılarak bir Kur'ân Öğretim Okulu haline getirilmesinin zaruretine inanmaktayım. Tevhid-i Tedrisat Kanunu da bunu gerektirdiği ve bugünkü kurs statüsü ile Kur'ân kurslarının Türk Millî Eğitimi içinde bulunması gereken yerde bulunmadığını arzederim.

Kur'ân kurslarının alması gerektiği yeni şekil olan Kur'ân Öğretim Okulları, bu okulların Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak diğer okullar gibi Millî Eğitim Bakanlığı'nın teftişi altında yürütülmesinin de Türkiye'deki Kur'ân kursları ile ilgili spekülasyonlara ve istismarlara son vereceği kanaatındayım.

Bu okul, temel öğretimin birinci kademesinden sonra yönlendirme ile öğrenci kabul edecek ve 3 yıla göre hazırlanacak program ve müfredatla temel öğretimin II. kademesindeki kültür dersleriyle birlikte Kur'ân talimi ve hâfızlık ağırlıklı eğitim veren bir okul olacaktır. Burayı bitiren çocuklar dilerlerse tercihen İmam-Hatip Lisesi'ne veya diğer liselere devam edebilecekler, dileyenler müezzin olarak atanacaklardır.